

HYRDEDIKTING PÅ NORSK? EDVARD STORMS LYRISKE DIKTING

Olav Solberg

Edvard Storm vart fødd i Vågå i Gudbrandsdalen i 1749, og døydde i København i 1794. Han høyrer ikkje til dei mest sentrale norske forfattarar. Likevel er han interessant, fordi mykje av det han skreiv illustrerer viktige brytningar i samtida. Desse brytningane gjeld språk og språkleg identitet, tilhøvet mellom norsk og dansk i vid forstand - og framande litterære impulsar som skulle tilpassast det norske og heimlege.

Da diktaren og folkeminnesamlaren Jørgen Moe gav ut den vesle boka *Sange, Folkeviser og Stev i Norske Almuedialekter* (1840), opererte han med eit vidt folkevisebegrep. For Moe er folkeviser rett og slett populære bygdemålsviser i samtida, unge og eldre, anonyme og av namngjevne forfattarar. Til dei sistnemnde høyrer Edvard Storm. I Moes utgåve er han representert med heile ni av ti såkalla *Døleviser*, som han etter alt å døme skreiv i 1770 eller 1771.¹ Nokre av desse visene vart trykt med notar i Frankrike i 1780, i La Borde: *Essai sur la musique ancienne et moderne*, og noko seinare i fullstendig form – i Laurents Hallager: *Norsk Ordsamling eller Prøve av Norske Ord og Talemaader. Tilligemed Et Anhang indeholdende endeel viser, som ere skrevne i det norske Bondesprog* (1802).

Genremessig kan Storms *Døleviser* plasserast i den ganske brokete genren *bygdemålsdikting*. Særleg ei av visene, "Paa kongjins føslodag", bygger tydeleg på eldre tradisjon – det er ein samtale mellom to bønder om kongens fødselsdag. Bygdemålsdiktinga har nokre av dei eldste røtene sine i norrønt, og utgjer eit – rett nok tynt – litterært, språkleg og kulturelt bindeledd mellom mellomalder og nyare tid. Eg skal ikkje ta opp norsk bygdemålsdikting på noko breitt grunnlag her, men viser til antologiar som Arnold Dalen og Jan Ragnar Hagland: *"I det meest upolerede Bondesprog" Tekster på trøndermål 1706-1856* (1985) og Kjell Venås: *Den fyrste morgonblånen. Tekster på norsk frå dansketida* (1990). Men det er sjølvstøtt eit poeng at Storms

---

¹ Seip 1949, 41.

viser på gudbrandsdalsmål vart så populære at dei vart oppfatta som eit slags "folkeviser". Om populariteten bare kom av at visene var skrivne på bygdemål, er derimot tvilsamt – for Storms største suksess som viseskribent var utvilsamt den danskspråklege "Zinklars Vise" ("Sinklarvisa"), basert på folkeleg tradisjon om skottetoget som gudbrandsdølane tok knekken på i 1612, under Kalmarkrigen. At Storm sjølv vurderte denne visa høgt, går fram av at han let eit tresnitt med slagstaden Kringen (Kringom) som motiv pryde første side i *Samlede Digte* (1785).

Mesteparten av Edvard Storms litterære produksjon er sjølvsgagt skriven på dansk – det gjeld alle dikta i den ganske omfangsrrike samlinga *Samlede Digte* (her står også diktet "Infødsretten, i Fire Sange" som førte til at Storm fekk ein årleg pensjon frå kongen og arveprinsen) – og *Originale Fabler og Fortællinger* (1782). Han skreiv også skodespelet *Ernst* (1791) og det komiske heldediktet "Bræger". Men i norsk litteraturhistorieskriving er det Storms bygdemålsdikting som er blitt vurdert høgst. Ein av dei som fører klarast tale i så måte, er Kristian Elster:

Engang i sit liv var Edvard Storm virkelig digter. Det var da han skrev sine Gudbrandsdals-digte på Vaagemaal. De er skrevet ut av hans hjemlængsel, ikke bare til Norge, men ogsaa til alt norsk i Kjøbenhavn som han var utestængt fra [...] Dialekten tvang Storm til at søke den enkle, realistiske stemning, hadde han skrevet paa dansk skulde det ha blit hyrdepoesi av dem, nu blev det virkelig norsk[e] landsens stemninger og billeder [...] Alt andet han har skrevet er med rette glem².

Hos Elster som i dei fleste andre litteraturhistorier er Storm plassert inn i eit mønster der dansk og norsk, romantikk (idyll) og realisme utgjer motsetningspar. Storm er ein tragisk figur i Elsters framstilling, slett ikkje bare på grunn av erotiske vonbrot og sjukdom, men fordi han isolerte seg og ikkje ville halde lag med andre skrivande nordmenn i Norske Selskab, og fordi han var "uten fremfærd, uselvstendig i tanker og følelser".

Dette er sjølvsgagt ei nokså ein-sidedig vurdering. Litterær realisme kan ikkje gjere krav på nokon førerrett framfor andre retningar og stilartar, og den som skriv på bygdemål, skriv ikkje nødvendigvis

---

² Elster 1923, 530-533.

betre enn om vedkomande nyttar eit etablert skriftspråk som dansk. Snarare kan vel bygdemålet verke som eit hinder. Ein del av dei genrane som Storm og andre dyrka (drikkevisa, den åndelege songen, lærediktet, fabelen, den komiske forteljinga) kan nok verke tronge og har seinare gått av moten – men det betyr ikkje at dei som skreiv i desse genrane på Storms tid, var usjølvstendige og gjekk i opptrødde spor - ut over det som var skikk og bruk. Som kjent var det da viktig å kunne sitt litterære handverk og ikkje minst beherske reglane for mønstergyldig diktning i teori og praksis.

Dessutan – og det er kanskje det viktigaste - er det ikkje så enkelt at Storm og andre som skreiv på bygdemål før Ivar Aasen, legg av seg all framand eller europeisk påverknad i og med språkskiftet. Og det er heller ikkje slik at det som da fanst av heimleg tradisjon "bare var norsk", for å seie det slik. Både bygdeviser og folkeviser (balladar) har sine europeiske føresetnader, ikkje minst er dette tydeleg for balladens del. Likevel er Elsters vurdering av Storm interessant, fordi den så tydeleg viser omslaget i synet på denne forfatternen. Verken Storm sjølv eller samtida kan ha hatt tillit til at språket – gudbrandsdalsmålet – ville ha litterær berekraft, anna enn som pittoresk illustrasjon til lokal eigenart. At *Døleviser* vart trykt som del av ei ordsamling, er symptomatisk – og merkeleg er det ikkje, for dialektbruken signaliserte låg stil. Dette stilnivået høvde godt til å framstille einfaldige bønder, men ikkje til å skildre allmenne og meir kompliserte kjensler og tematikk. I denne meininga skriv Storm bygdemålsdiktning – men likevel viste det seg at han hadde evne til å sprengje tradisjonen.

Ein innfallsvinkel til samanhangen mellom europeisk og nasjonalt (norsk) hos Storm, er Horats. Som kjent var Horats eit sentralt forbilde for diktarane i Norske Selskab, men tydelegvis ikkje i mindre grad for Storm. Wessel skriv om "Horatzes datter Mette", som "Endskiønt hun ej var gift,/Sit Snørliv fandt for stift" – og ho fortel da far sin: "Jeg har fornøyet mig/Og gavnet Rom og dig". Mindre muntert og underfundig – men med same utgangspunkt - skriv Storm i diktet "Den sande Lykke":

Som Musers viede Præst jeg driver
 Fra deres Altre Pøblens Flok;
 Jeg for velartet Ungdom skriver
 Og har i sammes Biefald nok.

At gavne og forlyste den
Er Maalet for min muntre Pen.³

“Den sande Lykke” er ei omdikting av Horats’ første ode i tredje bok, og Storm har trykt fleire slike omdiktingar i *Samlede Digte*: “Til Frue Serpentin” (etter femtende ode i tredje bok), “Til Melpomene” (etter trettiande ode i tredje bok), “Nøisomhed” (etter attande ode i andre bok) og “Krigerens Opdragelse” (etter andre ode i tredje bok). Her er altså fem frie omdiktingar av Horats’ odar, og elles går det fram at Horats også har inspirert andre dikt.

Kvifor har interessa for Horats halde seg så lenge? Kanskje fordi Horats-tekstar så ofte og lenge har blitt brukt i latinundervisning – og kanskje fordi det som Horats-omsetjaren Johannes Gjerdåker seier, “er noko sant menneskeleg ved dikta til Horats, og gjerne serleg ved odane. Det er dette medmenneskelege som gjer at lesaren tykkjer det er ein god ven som talar til han gjennom dikta”.⁴ Eit tidleg norsk eksempel på samanheng mellom Horats og norsk litteratur går fram av ei utgåve av odane hans frå 1517. Her har ein lesar i Bergen noko før 1600 skrive inn ei balladestrofe i margin, som ei fri omsetjing av slutten på Horats’ ode nr sju i første bok. Hos Horats heiter det (i engelsk omsetjing):

O my brave men! stout hearts of mine!
who often have suffered worse calamities with me,
let us now drown your cares in wine.
Tomorrow we venture once again upon the boundless sea.⁵

Balladestrofa er henta frå balladen “Herre Jon Remarsson”, og lyder slik:

I aften saa ville vi dricke
om vi kunde ølet faa,
I morgen saa ville vi seigle
om bøeren den blæse maa.⁶

---

³ Storm 1785, 117.

⁴ Gjerdåker 2001, 44.

⁵ Alexander (red.) 1999, 14.

⁶ Tveitane 1996, 1.

Til det "sant menneskelege" høyrer alder og det å eldast, og Horats skriv om denne problemstillinga i fleire odar. Han skildrar korleis menneskekroppen blir broten ned av tida og forfell, og set fokus på kor kortvarig livet er. Det same gjer Storm, bl.a. i "Ælderdomin", ein av tekstane i *Døleviser*. Visa handlar rett og slett om ein gammal manns fysiske forfall, og det er gamlingen sjølv som fører ordet:

Hugu støt aat Douin nikka,
 Laakt aa sakte Hjerta pikka,
 Braatne Tein ti Kjæften skrangla,
 Armein knaft aat Æxlom hangla,
 Som ein Skugge gaar æg her,
 Skøidde fyri Ougo fær,
 Skrukne Øiro tæfte æ
 Bære Jom døm høire fæ.⁷

Bruken av bygdemål får kanskje i første omgang lesaren til å tru at Storm rett og slett bygger på folkediktingstradisjonen, men det er knapt tilfelle. Folkediktinga inneheld nok fleire døme på skildringar av eldre menneske, jf eventyr som "Den sjuande far i huset" og "God dag mann. Økseskaft!", men slike tekstar skil seg mykje frå Storms dikt. For det første er framstillingsteknikken i folkediktinga knappare og meir presis, oppramsingar og parallellar som i den siterte strofa er det vanskeleg å finne eksempel på. Dernest blir gjerne aldrande personar framstilte i *komisk* og ikkje *tragisk* lys. Gamle menneske kan oppfattast komisk fordi dei ikkje maktar å hevde seg som friske og spreke menneske. Folkeleg tradisjon oppfattar rett og slett ikkje alderdom og død som tragisk, for livet held fram i andre former. Derfor viser Storms "Ælderdomin" atskillig meir likskap med Horats ode nr tjuufem i første bok om den aldrande Lydia, enn med norske folkeviser.

Av dei temmeleg mange norske forfattarar som har gjendikta Horats, kan det ikkje vere særleg tvil om at den som ettertida har vurdert høgst, er Hans Hanson (1777-1837). Hanson gjendikta to av odane, nr ni i tredje bok ("Til Lydia") og nr tjueto i første bok ("Integer Vitae"). Særleg omdiktinga av "Til Lydia" med den norske tittelen "Sveinung aa Astri" har blitt ståande som eit døme på vellykka omdikting til norsk. Det var utan tvil møtet mellom diktmotiv hos

⁷ Seip 1949, 12.

Horats og vise- og stevdiktinga i Telemark som inspirerte Hanson, som skreiv på telemål. Telemålet "havde noget særdeles Indtagende for mig", skriv Hanson, "deels som et Slags Levning af vort gamle oprindelige Sprog, der var blevet fortrængt af det nyere Danske; deels for dens skjønne Velklang og udtryksfulde Naivitet".⁸ Horats' landlege Italia vart hos Hanson omdikta til bygde-Telemark, der bondelivet står fram som ein idyll med frisk sjarme.

Korleis løyser så Edvard Storm spørsmålet omkring det landlege i Horats-omsetjingane sine? I "Den sande Lykke", som vi alt har vore inne på, vel han ein slags mellomveg – dvs det Horatske landskapet med ferskentre og ferskenavlingar er framleis til stades, og likeeins noko av det klassiske retoriske apparatet. Likevel er nok inntrykket av eit dansk landskap sterkast. Storm skriv om den danske "landmand", om fiske og om skip som forliser på Skagen. I siste oppsummerer Storm kva som er sann lykke – eit liv utanfor København – men rett nok ikkje så langt unna, i Farum på Nord-Sjælland:

Hvi skal da prægtige Portaler
Som Avind sig kun støder paa,
Og Vogne, Titler, Capitaler
Blant mine rene ønsker staae?
Med Rigdom og dens Plager jeg
Mit stille Farum bytter ei.⁹

I diktet "Nøisomhed" går Storm lenger i å omplante Horats til dansk miljø, og har ikkje så lite å seie om utnytting av danske bønder og skilnaden mellom dei og herremenn. Også her er den landlege idyllen Farum idealet – i "Farums Favn" kan diktaren "stundum glemme Kiøbenhavn". Kanskje hadde Storms omdiktingar blitt betre om han hadde brukt gudbrandsdalsmålet.

Edvard Storms alter ego var *Erland* (eller *Eiland* på gudbrandsdalsmål). Til diktet "Erlands ode til Jutul Bierget" har Storm funne det nødvendig å gi nokre språklege og kulturelle opplysningar, bl.a. om blåeinstrumenta "stut" og "lur". Om desse skriv Storm at "det første er et krumbøiet Horn at blæse i, det andet er et slags Basune af Træ eller Bark. Begge klinge meget stærkt, og

---

⁸ Hanson 1832.

⁹ Storm 1785, 120.

bruges til Fields af Hyrdinderne eller de saa kaldte Budeier, deels for Lyst, deels og fornemmelig for at kyse Biørnene fra Qvæget".¹⁰ Her brukar altså Storm *Hyrdinde* som parallell til *Budeie*. At han i *Døleviser* skriv om budeier og gjetarar, er det ingen tvil om – men skriv han også hyrdepoesi på bygdemål? Kva er i det heile karakteristisk for stoff og stil i *Døleviser*?

Når det gjeld kjennemerke ved hyrde- eller pastoraldiktinga, kan det vere grunn til å trekke fram kva Christian Braunmann Tullin (1728-1765) har skrivne – han skreiv som kjent sjølv hyrdepoesi og interesserte seg for genren. Han hevdar for det første at hyrdediktinga må foregå i eit land "hvor Uskyldighed, Enfoldighed, og Fornøjelse hersker". Han seier vidare:

Det er ikke nok at han skriver om Landet, han maa vise alle dets Fornøjelser og skjule dets mangler – Sandhed, naar den er vel skildret, fornøjer uden Tvivl vor Indbildning: Imidlertid er det undertiden tjenlig, at man ikke viser den overalt, men alene paa den Side, som er fornøjet. - Den derfor, som skriver Hyrde-Digter, maa lade den Rolighed, som følger Hyrde-Levnet, skinne i alt sin Fuldkommenhed og skjule dets fattigdom; ophøje dets Enfoldighed og tie med dets Uselhed.¹¹

Sentralt i hyrdediktinga er det også at hyrdar og hyrdinner må skildrast i naturomgjevnader, dei må vere enkle i sinnelaget, dei kan gjerne tru på overnaturlege makter – og ikkje minst blir "Kjerlighed [...] et Hoved-Indhold", dvs "en enfoldig Kjerlighed, fordi Hyrderne veed intet af det kunstlede at sige", seier Tullin. Av dei ti dølevisene er det truleg "Skog-møte has Torjer Skjeille" og "Huldre aa 'an Eiland" som ligg tettast opp til tradisjonell hyrdepoesi. Vi skal sjå på nokre sider ved desse tekstane.

"Skog-møte has Torjer Skjeille" er skriven på ein populær folketone. I følgje Hallvard Lie¹² var det Storm som først tok strofeforma (ein niversing) i bruk litterært, men dette er ikkje heilt sikkert. Om lag samstundes skreiv Thomas Stockfleth – også på gudbrandsdalsmål – diktet "Heimatkomsten" – i same strofeform, om soldaten som kjem heim til Gudbrandsdalen frå København.

¹⁰ Storm 1785, 87.

¹¹ Noreng (red.) 1976, 72.

¹² Lie 1967, 680.

“Skog-møte has Torjer Skjeille” fortel om eit kjærleiksmøte mellom den unge guten Torjer og jenta hans, Kari. Det er på seinsommaren, og “tytingen va jol” (tytebæra var mogne), så han tar med seg “næverskrukka” på skogsvandringa. Etter kvart høyrer han vakker song – det er sjølv sagt Kari som syng – ho kviler ved ein bekk, i skuggen av eit tre. Guten blir ståande handfallen i undring over den vakre songen, og gjer seg tankar om at både dyr og fuglar i naturen lyder på Karis song. Kari kjem til å syngje om kjærleiken til Torjer, og han må da gi seg til kjenne:

Vakkre Dal! saa qvat ho, vakrar var du vist,
Hø du 'an Torjer Skjeille!
Nei, mi Kari! skreik æg, naa syng du imist,
Sjøl du pryde dessa Fjeille [...]¹³

Så sluttar visa i frygd og glede:

Æ dæ viar spørjan, kaales dæ gjek te?
Kaa skul' æg eina gjæra?
Onde saamaa Søljun slongde æg mæg ne,
Tæt ve Jænta lout dæ væra [...]¹⁴

Det som skaper “norsk landsens stemning” i “Skog-møte has Torjer Skjeille”, for å minne om Elsters karakteristikk, er sjølv sagt først og fremst bruken av bygdemål. Dessutan går viseteksten på ein folkeleg melodi, og verken Amor eller andre frå det klassiske gudeapparatet opptrer. Guten heiter *Torjer* (ikkje *Micon* eller *Thyrsis*), og ho ber namnet *Kari* (ikkje *Daphne* eller *Melikrona*). I visa finst eit par språklege vendingar som vi i dag – lenge etter Ivar Aasen – vil oppfatte som stilbrot: “Utur Kjæften rain qva Hjerte sa ho te” og “Nei, mi Kari! skreik æg, naa syng du imist” – både “kjeften” og “skriket” verkar vel i same “norske” retning. Vidare er det eit gudbrandsdalsk landskap som blir skildra med “Furu, Bjørk og Graan”, og ovanfor ligg fjellvidda. Den høgst norske jutulen har planta seljetreet som gir skugge til den syngjande og kvilande Kari.

Likevel er det element av hyrdepoesien i “Skog-møte has Torjer Skjeille”. Da tenkjer eg ikkje først og fremst på at vi har å gjere med ei kjærleiksvise, og at alt foregår i naturen, men på strukturen i

¹³ Seip 1949, 9.

¹⁴ Seip 1949, 10.

handlinga – og på visse sider ved naturskildringane. Det er eit poeng at handlinga tar til ved soleglad, jf Tullins kjende hyrdedikt "Thyrsis til Melikrona", som åpnar med ei liknande markering av tid på døgnet:

Forgangen da Solen i Vesterhavet borte blev,
Til Dorimons Græsgang min Faareflok jeg drev [...] ¹⁵

Det same gjer dikt og prosatekstar av den sveitsiske idylldiktaren Salomon Gessner (1730-1788) som var velkjend i Storms samtid:

Die Sonne war im Westen
schon von den hohen Bergen,
das Gold der Abendröthe
erblasste an dem Himmel [...] ¹⁶

Storm har elles sjølv skrive hyrdedikt på dansk. I diktet "Sommeraftenen" fører hyrdinna Phillis ordet:

Hvor daler Solen hist, og smilende
Nedglider bag forgyldte Klippetop
I Vestens Hav! Den qvægede Natur
Udaander Balsamlugt, og Himlens Dug
Neddrypper paa hiin spæde Rosenknop,
Som drikker mild dens blanke Perler, mens
Den blide Lærke med en dæmpet Lyd
Paa Redet quidrer ud sin Aftensang [...] ¹⁷

Den vidare handlingsgangen i "Skog-møte has Torjer Skjeille" følgjer også ei normal utvikling i mange hyrdedikt – det er guten/mannen/hyrden som søker ut i naturen, på leit etter ei hyrdinne, han kjem overraskande over henne mens ho (og andre hyrdinner) kviler i skuggen av eit tre. I denne skuggen får så også hyrden kvile – slik går det i "Skog-møte has Torjer Skjeille", og slik går det i "Thyrsis til Melikrona":

Tænk aldrig at Thyrsis forglemmer den lyksalig Stund,
Da han ved din Side i Skyggen fikk en Blund:
Et sødere Leie har aldrig gjort en Hyrde varm,

---

¹⁵ Noreng (red.) 1972, 93.

¹⁶ Gessner 1973, 141.

¹⁷ Storm 1785, 108.

End det da han hælded' sig til din bløde Barm [...]!¹⁸

Trass i at *ein* viktig ingrediens i hyrdepoesien manglar, dvs *dyra*, må vi kunne gå ut frå at Storms vise har nettopp denne genren som føresetnad – hovudhandlinga er teken derifrå. Noko av det same kan seiast om naturskildringane, som bare i liten grad bygger på eldre bygdemålsdikting – til det har dei for stort omfang, og ikkje minst blir det lagt avgjerande vekt på subjektive kjensleopplevingar. Storm er altså ein "følende Skiald". Bakgrunnen må i staden søkjast i europeisk idyll- og naturdikting, hos forfattarar som Tullin, Ewald og Gessner.

Ein merker seg at hos Storm står den vakre Kari *over naturen*. Både fuglar og dyr og jutulen med - legg øyra til, og "strie Foss sit Loupan lenta" (fossen stoggar løpet sitt). Nett dette motivet treng ikkje springe ut av 1700-talets naturdikting – det minner om skildringane i balladar som "Bendik og Årolilja" og "Villemann og Magnhild". All natur er elles ikkje vakker – Storms naturoppfatning er førromantisk. Men til og med den lite vakre (udyrbare) naturen blir vakker når Kari kastar glans over den:

Mossaahendt aa røisaat vakkert æ mæ de;
Ti din Arm æ Himil onde qvart eit Tre;
Kari! nær som du
Intje fins saa tru
Dal æ styg for mæg aa æille.¹⁹

"Huldre aa 'an Eiland" er også skriven på ein kjend folkemelodi. Kvar av dei ti strofene har åtte vers. I dei tre siste strofene, som skil seg ut ved å ha kortare linjer, er det huldra som fører ordet. Som i "Skog-møte has Torjer Skjeille" foregår handlinga om sommaren, men mens det *der* er guten som kjem overraskande over jenta ute i naturen, har Storm snudd på flisa i "Huldre aa 'an Eiland". Her blir det fortalt om ein gut som – utan at det blir sagt direkte – er på seterveg med hest og kløv. Men sommardagen er varm og guten trøytt. Han somnar i skuggen under ei bjørk, tett ved ei vasskjelde – og så kjem huldra framom med buskapen sin. Ho blir var den vakre guten og ber buskapen stå stille slik at ho kan gle seg over det vakre

---

¹⁸ Noreng (red.) 1972, 94.

¹⁹ Seip 1949, 9.

synet. Så pyntar ho seg, finn fram langeleiken og syng huldresongen sin for han:

Stat up! stat up! sjaa atænne!
 Hør Sylvstrengjin kaa døm læt!
 Sjaa ei Hulder, som du brænne,
 Som taa Lystna aat dæg græt;
 Mange, veit æg, paa dæg snika,
 Lat mæg bli di Jænte!
 Ingor som dæg bære lika
 Ha du Bo aa vente.²⁰

Som i "Skog-møte has Torjer Skjeille" kan vi seie at teksten inneheld både realistiske, bygdenorske element og trekk frå hyrdediktinga. Dei sistnemnde er av same type som vi alt har sett – sommaren og kjærleiksmøtet i naturen, kvilestaden ved kjelda og i treskuggen, songen og musikken. Ikkje minst har skildringa av den vakre guten stor plass – huldras intense undring og beundring blir ei oppvisning i erotisk følsomhet, og vel også i presis, realistisk åtgåing:

Bloblanda Snjog ti Anlete staar,
 Friskheit gjennom lukte Ougqvarme gaar;
 Onde Rouhuvun hek saa langt eit Haar,
 Intje gular kan dæ være;
 Arme skaft te fangtaks! stærke vakre Hæin!
 Friske Laar aa Mjærme! grepa hæve Bein!
 Taa saa græske Gute meir um Senn hel' ein
 Jora traatte intje bæra.²¹

Det er kanskje ikkje overraskande at Storm innfører huldrefiguren i visa. Men i samtidsdiktinga var huldra ikkje særleg anna enn utvendig folkloristisk staffasje. Hos Storm derimot, representerer huldra alt han lengta etter i livet men ikkje kunne få i København, erotisk lykke, gudbrandsdalsnaturen, det norske. At *Eiland* (Erland) i visa er Edvard Storm sjølv og huldra ungdomskjæra Ragnhild Hamar, kan det knapt vere tvil om. I "Erlands Ode til Jutul's Bierget" (1775) går dette tydeleg fram – han kallar Ragnhild for "Naturens Datter", dvs huldra, og set henne i samband med jutulen i berget:

²⁰ Seip 1949, 33.

²¹ Seip 1949, 32.

Saa sang og du min Ragnhild! for mig før,
Naar i min Arm paa dette Bierg du hvilte,
Og Jutul [g]løtted ved sin Dør
At see hvordan Naturens Datter smilte.
O! kiere Bierg, o! lykkelige Dage!
Mon I ei komme meer, mon aldrig meer tilbage?

Jeg seer dig, og min Siel omfavner dig
Blant disse Buske, hvor vi fordum vanked,
Hvor Ragnhild, du saa tit med mig
Paa purpurklædte Jord den sure Tyting sanked;
Der irrer du, og sukker, græder, haaber,
Og Erland! Erland! med afmægtig Stemme raaber.²²

Storms skildring av huldra i "Huldre aa 'an Eilland" peikar fram mot romantikken, da nettopp huldreskapnaden blir erotisk symbol, ofte for ulovleg og tragisk kjærleik. I folketrua representerer huldra det farlege - men likevel freistande og attråverdige som ein ikkje kan gløyme eller fri seg frå, og denne trua har Storm gripe tak i. Sett frå København blir Gudbrandsdalen og heile Norge ein huldreheim, stengd for alltid for Edvard Storm, men dit ryttaren rir kvar einaste natt. Det er mogleg at naturskildringane hos Storm kan kallast "erotisert nasjonalisme" – det er i så fall i huldreskapnaden erotikken og nasjonalismen møtest.²³

Det kan synast som eit paradoks at norsksdomskjensla blant skrivande nordmenn i København i 1770-åra kanskje var mest ekte hos Edvard Storm – trass i at han ikkje ville vere medlem av Norske Selskab og i staden melde seg inn i den danske Drejers Klub. Eit paradoks ser det også ut til å vere at det med eit par unntak er nokre tidleg skrivne viser i låg stil, på bygdemål, som er blitt ståande i forfattarskapen. Grunnen er dels endring i litterære normer og dels at bygdemålet viste seg å ha framtida for seg – i Ivar Aasens landsmål. Men det heng også saman med at *Døleviser* ikkje er norske i tydinga "upåverka av noko framandt" – dei kombinerer derimot norsk og europeisk på ein måte som ettertida har funne tiltalande.

Storms bygdemålsviser står dessutan i eit krysningspunkt mellom skriftlitteratur og munnleg dikting. Dei kan seiast å representere noko av det som Ursula Schaefer kallar *vokalitet* – ei

²² Storm 1785, 91.

²³ Blikrud 1999, 143.

“komplexe und heterogene Gesamtheit [...] diskursiver Verhaltensformen und Modaliteten” – der ikkje minst den menneskelege *stemma* spelar ei viktig rolle.²⁴ Schaefer nyttar termen *vokalitet* særleg om mellomalderen – men i norske bygder varte mellomalderen lenge, i mange høve til innpå 1800-talet. Det er derfor knapt tvil om at den bygdenorske kulturen på slutten av 1700-talet i stor grad var ein vokal kultur, og dette kan også vere med og forklare Storms framgang som visediktar.

Bibliografi

- Alexander, Sidney (red.) 1999: *The Complete Odes and Satires of Horace*, Princeton University Press.
- Blikrud, Liv 1999: *Den smilende makten. Norske Selskab i København og Johan Herman Wessel*, Oslo.
- Elster, Kristian 1923: *Illustreret norsk litteraturhistorie*, Kristiania
- Gessner, Salomon 1973: *Idyllen*, Stuttgart.
- Gjerdåker, Johannes 2001: “Horats, romersk skald”, i *Syn og Segn* nr 1
- Hanson, Hans 1832: Innlegg i *Ugeblad for Skien og Omegn*, nr. 23.
- Lie, Hallvard 1967: *Norsk verslære*, Oslo.
- Noreng, Harald (red.) 1972: *Christian Braunmann Tullins samtlige skrifter. Første bind*, Oslo.
- Noreng, Harald (red.) 1976: *Christian Braunmann Tullins samtlige skrifter. Tredje bind*, Oslo.
- Schaefer, Ursula 1992: *Vokalität. Altenglische Dichtung zwischen Mündlichkeit und Schriftlichkeit*, Tübingen.
- Seip, Didrik Arup 1949: *Edvard Storm. Døleviser*, Oslo.
- Storm, Edvard 1782: *Originale Fabler og Fortællinger*, København.
- Storm, Edvard 1785: *Samlede Digte*, København.
- Tveitane, Mattias 1996: “En folkevisestrofe”, *Bergens Tidende* juli 1996 (<http://www.ub.uib.no/avdeling/spes/godbit96/juli.htm>).

²⁴ Schaefer 1992, 20.

